

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
FARG'ONA DAVLAT UNIVERSITETI

**FarDU.
ILMIY
XABARLAR**

1995-yildan nashr etiladi
Yilda 6 marta chiqadi

**2024/6--SON
ILOVA TO'PLAM**

**НАУЧНЫЙ
ВЕСТНИК.
ФерГУ**

Издаётся с 1995 года
Выходит 6 раз в год

M.Radjabova	
Tarix fanini o'qitishda foydalaniladigan metodlar	322
D.D.J.Nizomitdinov	
XV – XVII asr birinchi yarmida nemis tarixshunosligida Amir Temur shaxsi tavsifi va uning harbiy yurushlari talqini	325
Қ.А.Пулатов	
Борьба с полигамией, гендерным равенством и секуляристической сущностью в социальных взглядах джадидов: научный анализ	329

ADABIYOTSHUNOSLIK

R.A.Ortiqov	
Ingliz bolalar adabiyotidagi sarguzasht-fantastik asarlar poetikasiga doir	336
I.M.Jo'rayev	
Zahiriddin Muhammad Bobur merosida xotin-qizlar obrazining tarixiy talqini	341
O.Z.Dadajonov	
Maqsud Shayxzodaning "Mirzo ulug'bek" va Bertold Brextning "Galiley hayoti" dramalarida olimlik motivi	350
S.A.Olimjonov	
Erix Mariya Remark va Ulug'bek Hamdam asarlarida badiiyat muammolari	354
A.A.Qosimov	
The role of mythonyms in Tolkien's works and their linguistic analysis	360
A.A.Qosimov	
Linguistic analysis of metaphors in Tolkien's novels	366
Д.Ш.Ибрагимова	
Подходы преподавания зарубежной литературы в иноязычном контексте	370
M.N.Abdulimova	
Lexical-structural features of mythonyms	376
N.Qurbonov	
Intensification and Deintensification Expressed Through Hyperbola in English Novels	380
S.O'.Shermatova	
Teenager image in "Treasure island" by robert louis stevenson	383
N.I.Toirova	
XX asr adabiyotida ramziy obrazlarning poetik xususiyatlariga doir	386
S.S.Usmanova	
Psixologizm tarixiy asarda yetakchi obraz usuli sifatida	390
A.O'.Abdullayev	
Ramz belgining maxsus turi sifatida	395
K.A.Toipvoldiyev	
Реальный восток М.Ю.Лермонтова	401
A.A.Касимов, Р.Н.Джагаспанян	
Проблема народного героя в литературе как отражение национального самосознания	406
Р.Н.Джагаспанян	
Интерпретация образа степана разина как воплощение идеалов казачества в романе В.М.Шукшина "Я пришел дать вам волю"	412
A.P.Косимов	
Сатира – литературный инструмент В.Шукшина (на примере романа «Любавины»)	422
O.A.Акбаров	
Национальная идентичность и культурная память в современной прозе	427
Э.Ф.Гиздулин	
Историческое развитие постапокалиптических мотивов в художественной литературе	431

UO'K: 821.111.09

PSIXOLOGIZM TARIXIY ASARDA YETAKCHI OBRAZ USULI SIFATIDA

ПСИХОЛОГИЗМ КАК ВЕДУЩИЙ ОБРАЗНЫЙ ПРИЕМ В ИСТОРИЧЕСКОМ ПРОИЗВЕДЕНИИ

PSYCHOLOGISM AS A LEADING IMAGE METHOD IN A HISTORICAL WORK

Usmanova Sevara Sultanovna

Farg'ona davlat universiteti filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori,(PhD)

Annotatsiya

Maqolada tarixiy roman poetikasi, badiiy asarning shakl va mazmun birligi, asar syujeti va kompozitsiyasi, mavzu va g'oya uyg'unligi, tarixiy haqiqatning mutanosibligi va badiiy asarning mazmuni birligi kabi masalalar muhokama qilindi. badiiy tekstura, badiiy asar tili va psixologizm tarixiy romandagi yetakchi obraz sifatida.

Аннотация

В статье рассмотрены такие вопросы, как поэтика исторического романа, единство формы и содержания художественного произведения, сюжета и композиции произведения, гармония темы и идеи, соразмерность исторической правде и художественная фактура, язык художественного произведения, психологизм как ведущий образ в историческом романе.

Abstract

The article discussed such issues as the poetics of the historical novel, the unity of form and content of the work of art, the plot and composition of the work, the harmony of the theme and idea, the proportionality of the historical truth and artistic texture, the language of the work of art, and psychologism as a leading image in the historical novel.

Kalit so'zlar: tarixiy roman, dinamik va tipologik tamoyil, ruh dialektikasi, badiiy tafakkur, sintetik va introspeksiya tamoyil, psixologik mazmun, badiiy ijod

Ключевые слова: исторический роман, динамическое и типологическое начало, диалектика духа, художественное мышление, синтетическое и интроспективное начало, психологическое содержание, художественное творчество.

Key words: historical novel, dynamic and typological principle, dialectic of spirit, artistic thinking, synthetic and introspective principle, psychological content, artistic creativity.

KIRISH

Jahon adabiyotshunosligi sivilizatsiyasida tarixiy roman poetikasi, badiiy asarning shakl va mazmun birligi, asar syujeti va kompozitsiyasi, mavzu va g'oya uyg'unligi, badiiy asarning o'zaro mutanosibligi kabi masalalar ko'rib chiqiladi. tarixiy haqiqat va badiiy faktura, badiiy asar tili o'z vaqtida ilmiy jihatdan tadqiq etilgan. Bunda olimlarimiz jahon adabiyotshunosligining ilg'or g'oya va qarashlariga, adabiyotimizdagi ilmiy yutuqlarga nazariy va amaliy jihatdan tayandilar. Xususan, tarixiy roman yaratishda ijodkor badiiy asarning mavzuiy rang-barangligiga e'tibor qaratadi, bu esa uning badiiy qiymatini yanada oshiradi.

Ma'lumki, tarixiy asar inson aql-zakovati, dunyoqarashi, saviyasini boyitishda muhim ahamiyatga ega. Adabiyotshunos A.Kattabekovning tarixiy asarlarida ma'lum bir davr hayoti, xalq hayotida buriish nuqtasi bo'lgan yirik voqealar, ularda ishtirok etgan kishilar haqida konkret, tarixiy jihatdan to'g'ri tasavvur berilgan. Uning fikricha, bu xususiyat tarixiy asarga qo'yiladigan asosiy talablardan biridir. ⁴⁰Darhaqiqat, tarixiy asar tarixiy syujet asosida qurilgan bo'lib, o'tgan davrdagi tarixiy shaxslar, o'tmish voqealari haqida hikoya qiladi, tarixning istalgan davri badiiy shaklda aks ettiriladi. Unda tarixiy haqiqat va badiiy haqiqat, real tarixiy obraz va badiiy obraz, tarixiy fakt va badiiy fantastika mushtarakligi davr chegarasida joylashgan. Demak, tarixiy romandagi barcha voqealar tarixiy voqealar fonida sodir bo'ladi.

⁴⁰Kattabekov A. Tarixiy haqiqat va badiiy mahorat.-T.: Fan nashriyoti, 1982y. B.6.

ADABIYOTSHUNOSLIK

Ijodkor tarixiy roman yaratishda bir qator o'ziga xos xususiyatlarga alohida e'tibor beradi, ya'ni o'tmish voqealari va unda ishtirok etgan tarixiy shaxslar haqida aniq tasavvur berishni, uning ijtimoiy-tarixiy xususiyatlarini tushuntirishni talab qiladi. faktlar va ilmiy asoslar bilan tarixiy davr.

19-asr rus adabiyotshunosligida Lev Tolstoy ijodini tahlil qilish natijasida badiiy psixologiyada "ruh dialektikasi" tamoyilini kashf etgan N.G.Chernishevskiy, 19-asrda psixik obrazning bir necha yo'nalishlari borligi haqidagi g'oyalari. Har bir yozuvchining ijodi va ulardan biri asarda yetakchi o'rinni egallaydi, psixologik tahlilning analitik, dinamik va tipologik tamoyillari badiiy psixologiya sohasidagi ko'plab kashfiyotlar uchun uslubiy asos bo'ldi ⁴¹.

ADABIYOTLAT TAHLILI VA METODI

Yozuvchilar har bir badiiy asarda inson ruhiy dunyosini yaratishda o'ziga xos usul va uslublardan foydalanganlar, keyinchalik ular yozuvchi mahoratini ochib beruvchi asosiy metodga aylanganligi sababli ular adabiyotshunos olimlar tomonidan har tomonlama o'rganila boshlangan va shu tariqa *badiiy psixologizm atamasi*. ilmiy muomalaga kiritildi, ma'lum metodologik asosda nazariy tadqiqotlar yaratildi.

Ingliz adabiyotida S.G. Yung, J.Kagan, J.P.Sartr, A.Xevman, R.Vellek, O.Uorren, R.Jorj, J.L.Bermudes, R.Broksauz, X.Filips, E. Sober, Leyden kabi tadqiqotchilar ⁴² keng ko'lamda o'rganishgan. psixologizm va ruhiy tahlil, VM Jirmunskiy, L.Ya. Ginzburg, IV rus adabiyotshunoslari Straxov, A.B.Esin, B.A.Uspenskiylar rus va g'arb adabiyoti misolida ko'plab tadqiqotlar yaratdilar. Psixologiyaga oid nazariy adabiyotlar, birinchi navbatda, o'zbek adabiyotshunoslari tomonidan o'rganilsa, rus tadqiqotchilarining asarlari va xorijiy adabiyotlar rus tiliga tarjima qilingan bo'lsa, 20-asrning ikkinchi yarmida o'zbek tilida ham ushbu muammoga bag'ishlangan qator tadqiqotlar yaratildi. adabiyotshunoslik N. Shodiev ("Ruh ijodkori"), Umurov H. O'zbek ("Badiiy psixologiya va zamonaviy o'zbek romanlari"), U. Normatov ("O'tgan kunlar mo'jizasi"), A. Xolmurodov ("Roman va ma'naviyat") kabi.), Sh.Botirova (" Hozirgi o'zbek romanlarida badiiy psixologiya muammolari ") .

Xo'sh, psixik obraz, uning uslub va elementlari, yozuv uslublari va odobi talqini qanday amalga oshiriladi? Badiiy psixologizm tahlili usullari haqida gap ketganda, eng avvalo, monolog, matndagi personajlarning his-tuyg'ulari, kechinmalari, ruhiy iztiroblari, fikrlari tasvirlanishi nazarda tutiladi. Bunda qahramon yoki muallifning hikoyasi, 3-shaxs bayoni, og'zaki va og'zaki bo'lmagan harakatlar muhim ahamiyatga ega. Tabiiyki, ularning har biri o'rinni ishlatilsagina yozuvchi ko'zlagan badiiy maqsadiga erisha oladi.

Shuni ta'kidlash kerakki, psixologik obrazlar har bir yozuvchi ijodida yozuvchining tafakkur turi, badiiy imkoniyatlaridan kelib chiqqan holda qo'llaniladi. Badiiy psixologizmning janr belgilovchi sifatida ta'rifi uning asarda qo'llanish darajasidan kelib chiqadi. Masalan, buyuk rus yozuvchisi F.M.Dostoyevskiyning romanlari adabiyotshunos M.M.Baxtinning "Dostoyevskiy poetikasi muammolari" monografiyasida ilmiy talqin va polifonik romanlar sifatida tahlil qilinmaguncha psixologik romanlar sifatida baholangan ⁴³. Shu bilan birga, nemis psixologi Z.Freydning ⁴⁴"Psixik tahlil" ta'limoti F.M.Dostoyevskiyning badiiy uslublaridan biri bo'lgan "psixik tahlil"ga mos keladi. Shuni ham tan olish kerakki, V.Nabokovning "Lolita"sida ong va ong osti ruhiy tahlili yuksak badiiy saviyada qo'llangan.

psixologik tahlil yozuvchi mahoratini ochib berishga xizmat qilishi va keng imkoniyatlarga ega bo'lgani uchun adabiyotshunos olimlar tomonidan keng o'rganilmoqda.

⁴¹Lebedeva EV Dialektik dush (razvitie cherez protivorechiya) heroya-strannika v tvorchestve pozdnego LNTolstogo // Vestnik Nizhegorodskogo universiteta im.NILobachevskogo, 2009. – №2 / – S.312-315.

⁴²Jung CG Psixologiya va adabiyot. - London, 1990 yil; Velek R., Uorren.A. Adabiyot nazariyasi. - London, 1963 yil; Sartr JP Adabiyot nima? - Nortgempton, 1967 yil; Kagan J., Xevman A. Psixologiya: Kirish. - Nyu-York, 1968 yil; Sober E. Psixologizm. Ijtimoiy xulq-atvor nazariyasi jurnali, 1978. –B.165–192; Phillips H. Psixologiya istiqbollari, - Leiden, 1989; - B. 58-74; Brockhaus R. 19-asr mantiqida realizm va psixologizm // Falsafa va fenomenologik tadqiqotlar. – 1991. – B.493-523; Kushch M. Psixologizm: Falsafiy bilimlar sotsiologiyasida amaliy tadqiqotlar. – London, 1995; Jorj R. Mantiqda psixologizm. Falsafa va ritorika. - 1997. - B. 213-242; Bermudez. JL Psixologiya va psixologiya. -1999 yil. - B.487-504.

⁴³Baxtin M.M. Dostoyevskiyning muammoli poetikasi. - Moskva: Xudozhestvennaya literatura, 1972 yil.

<https://topuch.ru/problemi-poetiki-dostoevskogo/index.html>.

⁴⁴Freyd Z. Psixoanalizga kirish. V 4-x t. - Moskva, 2000 yil.

Yozuvchining badiiy mahorati – badiiy tafakkur imkoniyatlari inson qiyofasini mukammal yaratishga qaratilgan bo'lib, eng avvalo, insonning ichki dunyosini ochishda namoyon bo'ladi. Adib inson qiyofasining eng mukammal shaklini yaratish uchun bor mahoratini ishga soladi, turli uslub va uslublardan foydalanadi, kashf etadi. Adib inson aqli jumbog'ini yechishga, hayot mohiyatini anglashga, inson ruhiyatini talqin qilishga harakat qilib, psixologizmning keng imkoniyatlarini ko'rsatib, o'z asarining maqsadini ochib beradi.

20-asrning 70-80-yillari adabiyotshunosligida yetuk adiblarning nasriy asarlarida badiiy psixologiyadan foydalanish muammolarini o'rganish qizg'in bahs va munozaralarga sabab bo'ldi. Psixologizm muammosini nazariy o'rganish bo'yicha dastlabki tadqiqotlar A. Jezuitovning 1970 yilda nashr etilgan "Estetika va adabiyotda psixologizm muammosi" nomli maqolasi bilan boshlandi⁴⁵. Badiiy psixologizm masalalarini chuqur tadqiq qilgan adabiyotshunos I.N.Polosuxin ta'kidlaydiki, "roman janrida psixologizmni keng qo'llash jarayoni zamonaviy xorijiy adabiyotda tamoyil sifatida namoyon bo'lmoqda"⁴⁶.

20-asrda rus yozuvchilari V.M.Jirmunskiy, L.Ya. Ginzburg, IV Straxov, BA Uspenskiy rus va g'arb adabiyoti misolida psixologizm muammolari bo'yicha ko'plab tadqiqotlar yaratgan bo'lsa, A.B.Esin, IV . Nikolaeva, II Burova, TPUsacheva, V. Gudonene, E.Yu. Xong kabi zamonaviy adabiyotshunos olimlarning tadqiqotlari bu borada ahamiyat kasb etmoqda⁴⁷.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Badiiy psixologiya muammolariga qiziqish hozirgi kunda ham o'z ahamiyatini yo'qotgani yo'q, ilmiy izlanishlar psixologiyaning yangi imkoniyatlarini kashf etmoqda.

A.B.Esin "psixologizm tushunchasini qahramonning ichki dunyosi: uning o'y-fikrlari, kechinmalari, istaklari, emotsional holatlari va boshqalarni tasvirlashda to'liqligi va teranligi bilan ajralib turadigan adabiy vositalar yordamida tasvirlash" sifatida ko'rsatish, shuningdek, "Qahramonlarning ichki dunyosi to'la, uni chuqur va batafsil ochib berishga, uslubiy yaxlitlikka qaratilgan vositalar va usullar tizimi sifatida belgilaydi"⁴⁸.

Inson qalbi sirlari, ong va ong ostini badiiy talqin qilish muammolari doimo jahon olimlarining diqqat markazida bo'lib kelgan. Agar 20-asrda rus va ayni paytda o'zbek adabiyotshunosligida psixologizm tushunchasiga "adabiyot va san'atda shaxsning ruhiy-ma'naviy kechinmalarini chuqur tasvirlash" da ijtimoiylik nuqtai nazaridan yondashilgan⁴⁹ bo'lsa, G'arb adabiyotida shaxsning ruhiy holatini asosan ongida va ong ostida sodir bo'ladigan jarayonlarga bog'liqligini o'rganadi, Z.Freyd, K.G.Yungning psixoanalitik nazariyasi, fransuz psixoanalisti Mari Bonapart, "matn-muallif"da adabiy asarning psixologik mazmuni o'rganilgan. tizimi adabiyotshunoslik psixoanaliz predmeti sifatida.

O'zbek adabiyotshunosligida X.Umurovning 80-yillarda badiiy adabiyotda psixologizmning qo'llanishini chuqur tadqiq qilgan "Badiiy psixologizm va zamonaviy o'zbek romanlari" alohida ahamiyat kasb etadi. H.Umurov M.Xrapchenkoning psixologik tahlilning analitik, dinamik va tipologik tamoyillari haqidagi xulosalarini o'rganadi va u taklif qilgan tipologik tamoyilning ma'lum darajada sun'iy ekanligini isbotlaydi. Olim o'zbek romanlari misolida psixologizmning ahamiyatini tahlil qilib, badiiy adabiyotda turli yo'nalishdagi tamoyillarning birgalikda qo'llanilishi natijasida alohida sintetik tamoyil paydo bo'lishini isbotlaydi. Adabiyotshunos "psixologiya asar badiiyligining asosiy ko'rsatkichlaridan biri, yozuvchi uslubining o'ziga xosligini ta'minlovchi asosiy vositalardan biri", deb ta'kidlaydi⁵⁰.

⁴⁵Jezuitov AN. Muammoli psixologizm va estetik adabiyot // Muammoli psixologizm va sovet adabiyoti. - L., 1970. - S. 39-57.

⁴⁶Polosuxin, IN Zamonaviy ingliz nasrida psixologizm muammosi: Avtoref. dis s ... shirinlik. Filol. Nauk: 10.01.05 / IN Polosuxin. - Moskva, 1975. - S.2.

⁴⁷Zolotuxina OB P psixologizm v adabiyoti / Posobie. Grodno, GrGU im. Yanki kubogi, 2009 yil;Rubinshteyn SL Asosiy jamoat psixologiyasi. - SPb.: - Piter, 2000; Kudrevatykh AN. Nasrda psixologizm evolyutsiyasi NM Karamzina. - Yekaterinburg: UrGPU, 2015.

⁴⁸Boboxonov M. Psixologizm va uning adabiyotshunoslikka oid tushunchalar tizimidagi o'rni// O'zbekistonda chet tillari. Ilmiy-metodik elektron jurnal www.journal.fedu.uz. -2018 yil. - No 1. -B.192-195.

⁴⁹O'zbek tilining izohli lug'ati / A. Madvaliev tahririda. 2-jild. - T.: O'zME, 2006. - B.318.

⁵⁰Umurov X. Bukletlar. S aylanishi. 1- jild. - T.: Fan, 2007 y. - B. 7.

ADABIYOTSHUNOSLIK

A.Xolmurodov esa "Rim va psixika" monografiyasida yozuvchi O.Yoqubov romanlari misolida psixologizm muammolarini o'rganib, psixologik tahlilning dinamik, analitik, tipologik, sintetik va introspeksiya tamoyillari haqida o'z xulosalarini beradi. adabiyotshunos olimlar.

N. Shodiev, U. Normatov, H. Umurov, A. Xolmurodovlar ijodida o'rganilgan.⁵¹

Psixologizm nasrning o'ziga xos jihati bo'lib, asar muallifi tomonidan qahramonning ichki dunyosi, uning his-tuyg'ulari va fikrlari harakati, ongli va impulsiv tuyg'ulari, individuallashtirilgan jihatlarini badiiy tadqiq etishda qo'llagan she'riy vositalar tizimidan iborat. Psixologik tavsifda shaxs ustunligini ko'plab yozuvchilar asarlarida ko'rish mumkin.

Binobarin, psixologizm, eng avvalo, muallif aksiologiyasi va dunyoqarashining ko'rsatkichi sifatida badiiy-estetik qadriyatga ega bo'lgani bilan ahamiyatlidir. Psixologizm adabiyot va san'atda shaxsning ruhiy kechinmalari, ichki dunyosini chuqur tasvirlash demakdir.

G'arb adabiyotiga badiiy psixologizm tushunchasi 18-asrning ikkinchi yarmida kirib keldi. Badiiy psixologizm sentimentalizm oqimiga juda yaqin bo'lib, epistolyar romanlar va kundaliklarning paydo bo'lishi bilan aniq bog'liqdir. 20-asrga kelib Z.Freyd va K.Yungning "psixologik tahlil" ta'limoti, shaxs ongi, ong osti dunyosi va ruhiyati haqidagi qarashlari adabiyotshunoslikka ta'sir etmay qolmadi. Olimlar tomonidan zamonaviy jahon adabiyotshunosligida badiiy adabiyotni psixopoetik nuqtai nazardan tahlil qiluvchi va talqin qiluvchi bir qancha nazariy qarashlar, metod va usullar ishlab chiqilgan.

Tadqiqotchi M. Boboxonov A. Jezuitov qo'llagan "psixologizm" tushunchasining uch ma'nosini ajratib ko'rsatadi. Ular quyidagichadir:

1) *psixologizm* "so'z san'atining tug'ma belgisi, uning ajralmas xususiyati, badiiylilik belgisi", "san'at predmeti" sifatida;

2) *psixologizm badiiy* ijod mahsuli, muallif, uning qahramonlari va yanada kengroq - jamiyat (sinf, sinf, ijtimoiy guruh, zamon va boshqalar) psixologiyasining ifodasi va aks etishi sifatida inson ruhiyatini ma'lum maqsadda *mujassamlash va fosh qilish* ", ongli ravishda tanlangan estetik tamoyil sifatida⁵².

Psixologizmning badiiy ijoddagi o'rnini A.N.Kudrevatix shunday belgilaydi: "San'atda azaldan shaxs mavzusi asosiy mavzu bo'lib kelgan. Bu borada asosiy ob'ekti inson xarakteri bo'lgan badiiy adabiyot muhim o'rin tutadi. filologiya fanining dolzarb masalalaridan biri sanaladi⁵³. Darhaqiqat, so'z san'atidagi psixologizm hodisasiga to'xtalar ekanmiz, badiiy asardagi personajlar ruhiyatini o'zimiznikilarga asoslangan holda tasavvur qilamiz. ularning his-tuyg'ulari, kechinmalari, vaziyatlari va ruhiy-psixologik dunyosi va ijodkorning shaxsiy tajribasini badiiy o'rganish.

Inson ruhiyati haqida keng qamrovli ilmiy tadqiqotlar olib borgan olim S.L.Rubinshteyn badiiy asarda inson ruhiyatining tasviri haqida shunday deydi: "So'z san'atkorlari qahramon psixologiyasini tasvirlashlari bejiz emas. , ular uning kechinmalarini - kamolotga olib boradigan individual yo'lni hayotining burilish nuqtalari sifatida ta'kidlashga intilishadi. Birlik, insoniy tajribalar uning real hayotining sub'ektiv tomoni, shaxsning hayot yo'lining sub'ektiv tomonidir⁵⁴. olim, badiiy asarda tasvirlangan shaxsning ma'naviy dunyosi, asar qahramonlarining ichki kechinmalari ularning ma'naviy-estetik jihatlarini orqali gavdalanadi.

Sh.Botirova zamonaviy o'zbek adabiyotida badiiy psixologizm mavzusini Ulug'bek Hamdamning "Muvozanat", "Isyon va itoat", "Sabo va Samandar" romanlari misolida o'zlashtirish bilan birga, madaniy-tarixiy, falsafiy-psixologik, badiiy- badiiy psixologizmning estetik mohiyati , shuningdek, muhim nazariy tushuncha zamonaviy o'zbek adabiyotshunosligini takomillashtirishga xizmat qilishini chuqur o'rgandi⁵⁵.

⁵¹Shodiev N. Ko'ngil ijodkori. - T.: Fan, 1977; Umurov H. Badiiy psixologiya va hozirgi o'zbek romanlari. - T.: Fan, 1983; Normatov U. O'tgan kunlar hayrati. - Toshkent: O'qituvchi, 1996; Xolmurodov A. Roman va ruhiyat. - Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi adabiyot va san'at, 1999 y.

⁵²Boboxonov M. Psixologizm va uning adabiy tushunchalar tizimidagi o'rnini //O'zbekistonda chet tillari. Ilmiy-metodik elektron jurnal. - № 1/2018. www.journal.fdu.uz

⁵³Kudrevatix AN. Nasrda evolyutsiya psixologizmi NM Karamzina. - Yekaterinburg : UrGPU, 2015 yil. - S.12.

⁵⁴Rubinshteyn SL O'ning yangi jamoat psixologiyasi. - SPb.: Piter, 2000. - S. 13.

⁵⁵Botirova Sh.I. Hozirgi o'zbek romanlarida badiiy psixologizm (Ulug'bek Hamdamning «Muvozanat», «Isyon va itoat», «Sabo va Samandar» romanlari misolida): Filol. fan. baland bo'yli soxta d-ri ... diss. avtoref. - 2019. - B.26.

XULOSA

Demak, psixologik asar muallifi qahramonning ichki dunyosi, uning his-tuyg'ulari, mulohazalari, ongi va ong osti evolyutsiyalarini ifodalashi bilan she'riy vositalar tizimini shakllantiradi. Shunday ekan, badiiy psixologiya muammosini yozuvchi misolida tadqiq etish, asar o'sha davrdagi adabiy jarayonni, muallifning individual uslubi va mahoratini oydinlashtirish imkonini beradi. Bundan tashqari, har bir adibning badiiy-estetik dunyosi o'ziga xos bo'lib, uning asarlaridagi ma'naviy tahlil usullarining yangi qirralarini qiyosiy tadqiq qilish muhim va dolzarb masala.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Kattabekov A. Tarixiy haqiqat va badiiy mahorat. - T.: Fan nashriyoti, 1982y. B.6.
2. Lebedeva YE.V. Dialektika dushi (razvitiye cherez protivorechiya) geroya-strannika v tvorchestve pozdnego LNTolstogo // Vestnik Nijgorodskogo universiteta im.NILobachevskogo, 2009. - №2/ - S.312-315.
3. Jung CG Psixologiya va adabiyot. - London, 1990;
4. Vellek R., Uorren.A. Adabiyot nazariyasi. - London, 1963 yil;
5. Sartr JP Adabiyot nima? - Nortxemton, 1967; Kagan J., Xevman A. Psixologiya: Kirish. - Nyu-York, 1968 yil;
6. Hushyor Y.E. Psixologizm. Ijtimoiy xulq-atvor nazariyasi jurnali, 1978. -B.165-192;
7. Fillips X. Psixologizmning istiqbollari, - Leyden, 1989; - B. 58-74; Brokkaus R. Realizm va psixologizm 19-asr mantig'ida // Falsafa va fenomenologik hodisalar. - 1991. - B.493-523;
8. Kushch M. Psixologizm: Falsafiy bilimlar sotsiologiyasida amaliy tadqiqot. - London, 1995: Jorj R. Mantiqdagi psixologizm. Falsafa va Ritorika. - 1997. -B.213-242;
9. Bermudez. JL Psixologizm va psixologiya. - 1999 yil. - B.487-504.
- Baxtin MM Problemy poetiki Dostoyevskogo. - Moskva: Xudojestvennaya literatura, 1972. <https://topuch.ru/problemy-poetiki-dostoyevskogo/index.html>.
10. Freyd Z. Vvedeniye v psixoanaliz. V 4-x t. - Moskva, 2000 yil.
- Iezuitov AN Problemy psixologizma v estetike i adabiyot // Problemy psixologizma v sovetskoy adabiyoti. - L., 1970. - S. 39-57.